

stadig med tak gribe til Diplomatarium Danicum, der sikkert i en uoverskuelig fremtid vil forblive standardværket uden afløser.

Helge Sjøgaard

C. Rise Hansen (udg.): *Aktstykker og oplysninger til rigsrådets og stændermødernes historie i Frederik III's tid, 1-2,2 (1648-1653)*. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie, 1959-75). XVI + 532 og XVIII + 1076 s.

I årene 1883-90 kom Kr. Erslevs værdifulde kildeudgave *Aktstykker og oplysninger til rigsrådets og stændermødernes historie i Kristian IV's tid, 1-3*, med gengivelser af breve, betænkninger, kongelige propositioner, bevillinger, optegnelser osv. i forbindelse med rigsråds- og stændermødeinstitutionernes virksomhed 1588-1648, vedføjede righoldige, overordentlig nyttige oplysninger og kildehenvisninger vedrørende rigsrådets og landkommissærernes virksomhed, adelsmøder, stændermøder og købstadmøder. Man fik dermed et uundværligt hjælpemiddel ved arbejdet med centrale problemer i Danmarks-historien, forholdet mellem konge og råd og stænder, lovgivningen, skatteudskrivningen, regeringsforhold, lokale forhold i by og på land osv.

Det er denne udgave, C. Rise Hansen siden 1950'erne har arbejdet med en fortsættelse af, for Frederik 3.s tid op til enevældens indførelse 1660. Materialet har vist sig stadig righoldigere, og det er for årene henimod 1660 støt vokset i omfang. Mens Erslev i sin tid kunne gøre tiden 1588-1621 af i ét bind, på 500 sider, er alene året 1652, der omfatter et helt

bind, svulmet op på næsten 450 sider. Medvirkende hertil har dog været, at de store regnskabsrevisionssager imod rigshofmesteren Corfitz Ulfeldt og Norges statholder Hannibal Sehested har afsat et meget omfattende materiale fra årene 1650-51. Hertil kommer imidlertid også, at udgiveren har ønsket i et vist omfang at inddrage væsentligt kildemateriale stammende fra udenlandske agenter og gesandter, nemlig den svenske agent Magnus Dureel i Helsingør, den spanske gesandt Bernardino de Rebolloedo og den nederlandske udsending Nanning Kayser.

Den af Erslev påbegyndte publiceringsform kan hér være omstændelig og tidkrævende, men stoffet er af central betydning, og grupperingen omkring rådets og stændernes møder med længere indledninger med oplysning om indkaldelse og varighed, deltagere, forhandlede emner og vedtagelser er overskuelig og giver, med Erslevs ord fra forordet til 3. bind, »et detaljeret og korrekt indtryk af datidens forfatningsliv«.

Hvad angår valget af aktstykker medtager udgaven formentlig noget mere end Erslevs; men den bliver så meget mere værdifuld, som udgivelsen af Danske Kancellis kopibøger, »Kancelliets brevbøger«, ikke er nået længere end til 1645, hvorfor i hvert fald en del sager vil kunne findes gennem den foreliggende udgave; dette gælder så meget mere, som udgaven er forsynet med udførlige personnavne- og stednavneregistre. En systematisk ordnet sagsoversigt og en ordliste skal derimod, ligesom en tabellarisk oversigt over rigsrådernes deltagelse i møderne, vente til udgavens afsluttende bind.

Arbejdet med udgaven er i høj grad møjsommeligt, og værket har

været længe undervejs. Man må ønske, der må blive mulighed for at få de afsluttende bind frem snarest.

Ole Degn

B o B r a m s e n: *Huset Glücksborg i 150 år. 1-2.* (Forum, 1975). 345, 340 s.

Ideen med at skrive huset Glücksborgs historie synes nærliggende og god. Nærmere eftertanke og det foreliggende resultat fører alligevel til, at ideen endda ikke er så god (dette har ikke noget med bogens kvaliteter at gøre).

Bo Bramsen har sat sig for at behandle de forskellige grene af familien med hovedvægten på regerende huse. Det viser sig imidlertid, at der ikke er nogen egentlig sammenhæng. Det, værket giver, er i virkeligheden biografier af Glücksborgere eller af fyrster gift med Glücksborgere i Danmark, Grækenland, Norge, Rusland og England med afstikkere til Jugoslavien, Rumænien m. m.

Der er lagt afgørende vægt på det biografiske, på familieforbindelserne og på de store begivenheder, derimod siges der mindre om de pågældende fyrsters samfundsmæssige eller politiske funktion. I den henseende er bogen næsten mest fyldig jo fjærnere, vi er fra Danmark. Det kan således synes ganske urimeligt – selv om det biografiske står i forgrunden – at der næsten intet berettes om f. eks. Christian Xs politiske aspirationer, hvortil kilderne ellers efterhånden flyder ret fyldigt. Det havde også været rimeligt med nogle vurderinger af monarkiets betydning i de forskellige lande til forskellige tider. Værket ville ikke have fået unødigt og belæ-

stende tyngde, selv om dette var blevet taget med.

Nu er det blevet en række livfulde person- og situationsskildringer. Selv om de mange enkeltheder og slynge-ede familietråde undertiden kan virke noget slørende, er det dog lykkedes at fastholde klarhed i fremstillingen. Selv om historikeren af i dag ikke lægger megen vægt på fyrstehusene, er det dog en bog, der er værd at læse som et led i helhedsbilledet af samfundene og et karakteristisk ydre træk ved dem. Billedstoffet er også godt i den henseende.

Vagn Dybdahl

J o h a n n e L u i s e H e i b e r g: *Et liv genoplevet i erindringer.* Udg. ved Niels Birger Wamberg. 1-4. (Gyldendal, 1973-74). 400, 256, 266, 316 s.

Den nye – 5. udgave – af fru Heibergs erindringer er nærmest en folkeudgave af den edition, Aage Friis m. fl. forestod i 1944. Retskrivningen er normaliseret til den nugældende, og varianterne eller rettere udeladelserne er indarbejdet i teksten, mens de i 1944-udgaven var optaget i et selvstændigt bind. Der er ret omfattende registre og nydelige illustrationer, dog uden overdådighed.

Vagn Dybdahl

E l i a s B r e d s d o r f f: *Den store nordiske krig og seksualmoralen.* (Gyldendal, 1974). 426 s.

Bogen har undertitlen: En dokumentarisk fremstilling af sædelighedsdebatten i nordisk litteratur i 1880'erne.